
Дитячий парламент у дії

(приклад практичного застосування педагогіки партнерства в КЗ «Валківський ліцей імені Олександра Масельського»)

І. А. Бонь, Т. В. Губська

У процесі реформування української освіти для оптимізації освітнього процесу необхідно поглянути на взаємодію між усіма його учасниками крізь призму нових підходів, що передбачають створення сприятливої атмосфери для співпраці. Демократичний стиль взаємодії з учнями є найбільш ефективний. Проблема взаємодії між учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства висвітлена в працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених.

Завдання гуманізації освіти полягає в реалізації демократичного підходу, який повинен опиратися не тільки на методологічні, а й аксіологічні основи партнерства. Педагогіка партнерства, орієнтація на учня, виховання на цінностях – саме ці складові концепції Нової української школи спрямовані на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками та суспільством.

У статті на основі опрацьованої науково-педагогічної літератури наведено приклад практичного застосування педагогіки партнерства в КЗ «Валківський ліцей імені Олександра Масельського». Зважаючи на вимоги сучасності до вчителя та його взаємодії в процесі професійної діяльності, проблема педагогіки партнерства у взаємодії учасників освітнього процесу є актуальною та потребує подальших досліджень.

Мета статті – показати практики партнерства в діяльності Дитячого Парламенту; виявити, розкрити й обґрунтувати педагогіку партнерства як чинник формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу.

У статті висвітлено досвід ліцею з упровадження партнерських стосунків між педагогами, учнями, батьками та громадськістю та формування доброчесної шкільної спільноти.

Коли ми говоримо про громадянське суспільство, яке формуємо в нашій державі, повинні розуміти, що без уміння приймати рішення та нести за них відповідальність ми навряд чи зможемо досягти успіху в цьому напрямі. Як цього навчити підростаюче покоління, підготувати його до дорослого життя, виховати громадянина? У пошуках відповіді на це питання ми долучилися до участі в програмі ДАРЕ.DARE (Dream («мрій») + Achieve («досягай») + Realize («усвідомлюй») + Express («виражай»)) – регіональної програми, яка впроваджується в Україні, Молдові та Румунії за підтримки міжнародної благодійної організації «Карітас Австрія».

Мета програми – сформувати життєву стійкість дітей та допомогти дорослим створити умови для підтримки молоді.

Програма включає запровадження в громаді двох освітніх методик:

- «Самоорганізований освітній простір»,
- «Дитячий парламент в дії».

Методика «Дитячий парламент у дії» дозволяє залучити молодь до активної участі в житті громади, здобути досвід колективного вирішення проблем через дискусію та пошук спільного рішення, а також упровадження громадських проєктів.

Отже, ми стали учасниками програм – і перед нами було завдання створити власну модель роботи Дитячого парламенту.

Перший крок – адаптація структури учнівського самоврядування до програми DARE та затвердження нового регламенту загальними учнівськими зборами.

Наступний крок – формування складу Дитячого Парламенту. Ми запросили до співпраці всіх охочих, розуміючи, що це – шанс для кожної дитини пізнати себе краще, розвиватися як особистості.

Було дуже цікаво спостерігати за процесом проведення виборів президента Дитячого Парламенту. Змістовними були передвиборчі програми кандидатів і жвавим їх обговорення. За поданням обраного президента парламентом були призначені віце-президент і секретар.

А потім розпочалися тренінги, практичні заняття, підготовка до серйозної проектної діяльності.

Діти мають навчитись бачити проблеми, створювати проекти, готувати їх для захисту, захищати та реалізовувати. Важливим етапом у ході розробки проектів є вивчення потреб громади.

З цією метою учні спілкуються з містянами, проводять анкетування, соціологічне опитування, зустрічаються з представниками органів місцевої влади. Потім учасники діляться на тематичні групи, які розробляють концепцію власного проекту та представляють його на засіданні парламенту.

Зрештою, парламент голосує та обирає один проект. Продумується все: терміни, можливості, ризики, додаткове залучення коштів. Тільки тоді проект фінансується Міжнародною благодійною організацією та відбувається його реалізація. За період діяльності Дитячого Парламенту було реалізовано шість ініціатив.

Першим був проект «Милосердя». Його мета полягала в покращенні умов проживання мешканців Валківського районного територіального центру соціального обслуговування та в наданні моральної підтримки людям, які втратили її з боку рідних.

Ми придбали для Валківського районного територіального центру соціального обслуговування кондиціонер, підготували концертну програму «Зустріч поколінь» і подарунки для його мешканців. Відтоді учні періодично провідують людей літнього віку в цьому центрі.

Цікавою була робота над проектом «Безпека», через який ми прагнули підвищити рівень проінформованості населення щодо того, як уникнути небезпеки й не стати жертвою злочину. Учасники парламенту склали та поширили в місті буклети «Як не стати жертвою злочину», дослідили найнебезпечніші місця у Валках, зняли відеоролик «Один вдома», провели відповідні тренінгові заняття для учнів ліцею.

Самовіддано діти працювали над реалізацією проекту «Кімната тимчасового перебування». Розуміння того, що люди часто потрапляють у ситуації, коли їм нікуди подітися, надихнула учасників Дитячого Парламенту на важку й кропітку роботу, у результаті якої звичайна палата Валківської районної лікарні перетворилася на комфортну й затишну кімнату тимчасового перебування.

Діти самі працювали над дизайном кімнати, обирали матеріали та меблі, моніторили ціни та якість товарів у магазинах, виконували ремонтні роботи. Вони змогли донести ідею проекту дорослим і залучили їх до активної співпраці.

Працювали за власним бажанням у свій вільний час, сподіваючись, що ті, хто опинився в складній життєвій ситуації, відчують у цій кімнаті затишок і тепло.

Ще однією ініціативою Дитячого Парламенту став розвивальний куточок, створений у рекреації початкових класів ліцею. Над його оформленням учні працювали впродовж літніх канікул.

Працюючи над екологічним проектом «Чисто і прибутково», діти вчилися самі та навчали своїх однолітків раціонально підходити до питання переробки сміття.

Наймасштабнішим став проєкт «Сторінками історії міста Валки», у ході якого учасники Дитячого Парламенту поставили перед собою низку складних завдань:

- зібрати, узагальнити та систематизувати місцевий історичний матеріал;
- залучити до співпраці фахівців з історичного краєзнавства;
- залучити спонсорську допомогу для реалізації проєкту;
- розробити й поширити матеріали, за допомогою яких місцева громада може підвищувати знання з історії міста Валки;
- розгорнути просвітницьку роботу в місцевій громаді з історії рідного краю.

І нам це вдалося. У ході роботи над проєктом було створено шість відеороликів на основі місцевого краєзнавчого матеріалу, розроблено історичний путівник мікрорайонами міста Валки, надруковано й поширено триста його примірників. А на парковій алеї міста встановлено тематичні стенди, що містять інформацію з історії мікрорайонів міста.

Справжнім святом для валківчан і гостей міста стала презентація проєкту, що проходила у вигляді театралізованої екскурсії «Історія оживає».

Така активна громадська діяльність дітей надихає й дорослих діяти.

До справ парламенту учасники залучають і своїх батьків. Разом зі своїми дітьми вони висаджували клумби в міському парку, розмірковували над тим, як зробити ліцей комфортнішим, за потреби надавали матеріальну допомогу, необхідну для реалізації проєктів.

Чому дітям це цікаво? Як їм удалося реалізувати стільки важливих і складних проєктів?

І тут варто пригадати принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Учасники Дитячого парламенту, їхні батьки, учителі-координатори парламенту – ми всі об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками цього процесу, разом відповідаємо за його результат, учимся один в одного.

Намагаємося разом утілити в діяльність нашого Дитячого парламенту ідеї, на яких ґрунтується педагогіка партнерства.

- *Навчання без примусу* (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов), що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів.
- *Ідея важкої мети* (С. Лисенкова, В. Шаталов), яка полягає в тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель усіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами.
- *Вільний вибір* (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов), що полягає в наданні дитині свободи вибору в процесі навчання.
- *Інтелектуальне поле класу* (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін), що передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у колективі для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в діяльності.
- *Самоаналіз* (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караковський, В. Шаталов, М. Щетинін), що реалізує ідею колективного аналізу й оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати й розуміти власні дії, здатності до самопізнання.

Важливим напрямом роботи з учнями в рамках діяльності Дитячого парламенту є проведення тренінгових занять, у ході яких діти вчаться аналізувати власний внутрішній світ, розуміти власні потреби та потреби інших людей. Вони розвивають комунікативні навички та навички засвоєння соціальних ролей, необхідних для самостійного життя. Також ми разом учимося використовувати різні стратегії поведінки в складних життєвих ситуаціях і конструктивно сприймати власні невдачі.

Цікавою та ефективною формою роботи є «Школа дебатів».

Діти вчаться доносити свою думку, аргументувати власну позицію, триматися на публіці. Одне задоволення спостерігати за тим, як вони з кожним заняттям стають усе впевненішими, а їх виступи змістовнішими.

Саме знання та навички, набуті учнями на цих заняттях, допомагають їм упоратися з власною невпевненістю та змодельовати процес і способи досягнення поставленої мети в рамках реалізації проєктів. А в майбутньому це допоможе їм спроектувати свій життєвий шлях, усвідомити власні можливості та спланувати конкретні дії для успішної самореалізації.

Як уже зазначалося, діяльність парламенту ґрунтується на принципах добровільності. Учні самостійно визначають питання, над чим і як вони будуть працювати. У парламенті кожен знайшов своє місце: одним дітям подобається відвідувати тренінги, іншим – проводити їх, комусь – розробляти проєкти, а хтось почувається впевнено в ході їх реалізації. І тут дуже важливо зрозуміти й почути кожну дитину, щоб правильно обрати для неї прийоми мотивації.

Проєктна діяльність Дитячого парламенту, робота координаторів, процес становлення особистості дитини, рівень взаємодії в команді підлягають глибокому аналізу й самоаналізу. Під час проведення кожного засідання парламенту координатори відстежують рівень виявлених на рівні групи емоційних і соціальних навичок учасників, а саме:

Стійкість

Здатність бачити й управляти ризиками, уміння доводити свою думку, долати негативні емоції та почуття, сприймати невдачі як можливості вчитися на помилках.

Мотивація

Мотивування не зовнішніми винагородами, а бажанням формувати нові навички, опановувати нові знання чи розуміти нові речі.

Самоефективність і самоствердження – упевненість у собі через якісні дії, активне залучення до виконання завдань, взяття на себе нових складних ролей, відповідальне ставлення до реалізації своїх ідей та прагнення робити зміни на різних рівнях (школа, громада, сім'я, суспільство тощо).

Позитивна соціальна залученість

Активна участь у житті громади, уміння виявляти й аналізувати її потреби.

Комунікація та співпраця

Рівень взаємодії з різними членами групи, іншими групами, уміння слухати один одного, виявлення емпатичного підходу до потреб інших, постійна підтримка один одного та позитивна співпраця для досягнення спільної мети.

Після реалізації кожного проекту учасники Дитячого парламенту проводять глибокий аналіз і самоаналіз; визначають фактори, які, на їхню думку, вплинули на роботу команди, що спрацювало добре або, навпаки, погано, що можна було зробити інакше.

Ми бачимо позитивну динаміку розвитку учнів. Вони стали більш упевненими, аргументовано обстоюють свою позицію, сміливо беруться очолювати тематичні групи в ході розробки проєктів, адекватно реагують на невдачі, не бояться брати на себе відповідальність за власні рішення.

Безперечно, тільки долучивши дітей до реальної справи, надавши їм можливості діяти самостійно, створивши умови для самореалізації та саморозвитку, почувши їхній голос, повіривши в їхні сили, ми зможемо виховати цілісну особистість, громадянина, який буде здатний побудувати демократичну правову державу.

Педагогіка партнерства є важливим чинником ефективної взаємодії учасників освітнього процесу за умов Нової української школи, головною метою якої є підтримка учнів, що сприяє розвитку їхніх можливостей, задовольняє інтелектуальні, емоційні та соціальні потреби дітей. А використання форм, методів і прийомів педагогіки партнерства, мета яких полягає в установленні ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу (учителями, учнями, батьками, громадськістю), є на сьогодні найбільш актуальною та дієвою в умовах радикальних змін в освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравчинська Т. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/>
2. Міжнародна програма DARE (Dream, Achieve, Realize and Express). URL: <http://dareprogram.org/ua/pro-nas/>